

μετεχειρίζοντο ἔπειτα κόκκαλα πτηνῶν ἢ ἄλλων ζώων ὥστε τὰ δι' αὐτῶν γινόμενα γραφύματα ὁμοιάζον γλυφάς. Ὅταν ἔγραφον ἐπὶ μαλακιωτέρας ὕλης μετεχειρίζοντο καλάμια καὶ δόνακας διατχισμένα εἰς τὴν ἄκρην ὥς τὰ παρ' ἡμῖν περὰ τοιαῦτα μεταχειρίζονται ἔτι τὰ ἀνατολικά ἔθνη γράφοντα.

Ὁ Νωδὲ ἀναφέρει, ὅτι ὢν ἐν Ἰταλίᾳ περὶ τὸ 1642, εἶδε τινὰς τῶν κηρωμένων τούτων πινακίδων καὶ ἄλλα βιβλία ἐκ φλοιῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ χαρτοῦ ὁ Ἀστλὴς λέγει, ὅτι οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξηκολούθουν νὰ μεταχειρίζονται ἔτι κηρωτὰ ξυλόβιβλια πολὺ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παπύρου, τῶν φύλλων καὶ τῆς τῶν δερμάτων χρήσεως ἐκ τούτων ἀντέγραφον τὰ πρὸς ἰδίαν χρῆσιν συγγράμματα ὁρθῶς ἐπὶ περγαμνῆς· τὰ δὲ πρὸς πώλησιν ἢ διὰ βιβλιοθήκας ἀντέγραφον οἱ κατ' ἐπάγγελμα ἀντιγραφεῖς. Τινὰ τῶν ξυλίνων βιβλίων πρέπει νὰ ἦτον μεγάλη καὶ βαρέα, διότι εἰς τὸν Πλαῦτον, παρουσιάζεται μαθητὴς τις συνθλῶν διὰ τοῦ βιβλίου του τὴν κεφαλὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν Κικέρωνα φαίνεται ὅτι οἱ κριτικοὶ συνήθιζον ἀναγινώσκοντες κήρινα χειρόγραφα νὰ σημειώ- νωσι κακοζήλους ἢ σκοτεινὰς φράσεις κολλῶντες κόκκινον κηρίον παρ' αὐταῖς.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραφον τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας αὐτῶν ἐπὶ ἐλεφαντίνου, τὸ ὁποῖον ἦτο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σπάνιον καὶ ἀκριβὸν.

Ἡ κίσσῃς ἐχρησίμευεν ὥς γραφικὴ ὕλη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, μετεχειρίζοντο αὐτὴν εἰς τὸ νὰ λειαινῶσι τὰς τραχύτητας τῆς περγαμνῆς καὶ νὰ ἐξύνωσι τοὺς καλάμους. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ γραφὴ ἐγένετο διὰ χρωματισμοῦ. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τοῦ γράφειν ἐγένεεν ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ ἐφεύρουν ἄλλας ἐπιτηδεύ- τερας διὰ νὰ γράφωσιν ἐπ' αὐτῶν ὕλας, αὗται δὲ ἦσαν οἱ λεπτοὶ δένδρων τινῶν καὶ φυτῶν φλοιοὶ καὶ ὑφάσματα μετὰ ταῦτα δὲ κατεργασμένα ζῶων δέρματα, ὄ- νων κλ. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου ἐγρά- φησαν ποτὲ ἐπὶ δέρματος ὄρεως. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ πρῶτον παρεσκεύαζον πρὸς γραφὴν ἐπιτήδεια τὰ δέρ- ματα εἰς τὴν Πέργαμον ὀνομάσθησαν ταῦτα Περγαμνῆα. Πολλοὶ δὲ δόκιμοι συγγραφεῖς ὀνομάζουσιν αὐτὰ μεμβράνας· αἱ περγαμνῆαι ἦσαν διαφόρις χρω- ματισμέναι· τινὲς ἦσαν λευκαί, ἄλλαι κίτριναι καὶ ἄλλαι πορφυραί. Ἐν Ῥώμῃ δὲν ἠγάπων τὸ λευκὸν χρῶμα καὶ διότι εὐκόλως ἐκηλιδούτο καὶ ἐρπαίνε- το, καὶ διότι προσέβηκε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐγραφον συνήθως ἐπὶ ἰοειδοῦς ἢ πορφυρᾶς περγαμνῆς χρυ- σαῖς καὶ ἀργυρεῖς γράμματα· ἡ συνήθεια αὕτη διει- ρήθη ἐν χρῆσει κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐκ- κλησίας. Χειρόγραφα τοιαῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν σώ- ζονται ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ.

Ἀφοῦ οἱ Αἰγύπτιοι ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζονται πρὸς γραφὴν τὸν φλοιὸν τοῦ σιτοῦ παπύρου, ὑπερί- σχυσεν οὕτως πάσης ἄλλης ὕλης, ὥς ἀρμοδιώτερος ἐφύετο δὲ τὸ φυτὸν τοῦτο ἀρθῶς εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ Νείλου. Μετὰ τὸν ὀγδοὺν δὲ αἰῶνα μετεχειρί- ζοντο ἀντὶ παπύρου τὴν περγαμνὴν.

Οἱ Κινέζοι κατασκευάζουσι τὸν χάρτιν αὐτῶν

ἐκ σπρικῶ. Ἡ χρῆσις τοῦ χάρτου ἦτον παρὰ τινι ἔθνεσιν ἀρχαιότατη. Πρὶν εἰσαχθῆ χρήσεως τῆς περ- γαμνῆς καὶ τοῦ παπύρου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις με- τεχειρίζοντο τὸν μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ ξύλου τῶν δένδρων λεπτὸν ὕμεινα, τὸν ὁποῖον ὀνόμαζον biber, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὀνομάσθη παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ βιβλίον biber, κτλ. ἐκ δὲ τοῦ παπύρου ὀνομάσθη παρὰ τοῖς εὐρωπαίοις τισι ἔθνεσι καὶ τὸ νῦν χαρτίον.

Τὸ παλαιὸν ἀντὶ νὰ πύσσωσι τὴν ὕλην ἐφ' ἧς ἔγρα- φον ἐτίλυσαν αὐτὴν κιλυνδρικῶς, ὅθεν καὶ ὁ τόμος ὀνομάσθη volumen, ἐκ τοῦ διόματος τῶν κιλυνδρῶν αὐτῶν. Τὰ βιβλία ἔθετον καθέτως εἰς τὰς βιβλιοθή- κας καὶ ἐφαίνοντο ὥς μικροὶ κίονες. Ἐσημειῶνον ἔ- ξωθεν τὰ τοῦ βιβλίου ἐρυθρογράφοις ἐπιγραφεῖς. Ἐκώ- σμουν δὲ αὐτὰ πλουσίως χρυσῶ καὶ ἀργυρῶ καὶ πο- λυτίμοις ἐνίοτε λίθοις.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ χάρτου, παπύρου κτλ. κτλ. θέλομεν ἄλλοτε ἀναφέρει τὰ δέοντα.

Τρόποι χαιρετισμοῦ, καὶ φιλοφρονησεῖς φι- λικαὶ παρὰ διαφόροις ἔθνεσι.

Διὰ πολλῶν τρόπων χαιρετῶνται οἱ ἄνθρωποι συν- απαντῶμενοι διαφερόντων παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι· ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ τρόποι ὑπάγονται εἰς δύο εἴδη, εἰς προφορικοὺς καὶ χειρονομικούς. Φαίνονται παράξενοι εἰς ἓν ἔθνος οἱ τρόποι τοῦ χαιρετῆν τοῦ ἄλλου, καὶ ἕκαστον νομίζει ὅτι αὐτὸ μεταχειρίζεται τοὺς λογι- κωτέρους. Οἱ Γερμανοὶ π. χ. γελῶσι βλέποντες τοὺς Εὐρωπαίους ἀποκαλύπτοντας καὶ κλίνοντας τὴν κε- φαλὴν ἐνώπιον ἀνωτέρου των τινός. Οἱ παρὰ τὰς Φι- λιππινὰς νήσους Ἰσλαγδοὶ ἐπιλαμβάνονται τῆς χει- ρὸς ἢ τοῦ ποδὸς ἐκείνου τὸν ὁποῖον χαιρετῶσι, καὶ τρίβουσι δι' αὐτῆς τὸ πρόσωπόν των. Οἱ Λαπλανδοὶ ἐγγίζουσι τὴν ῥίνα των εἰς ἐκείνην τοῦ χαιρετουμένου. Ὁ Δαμιέρος λέγει ὅτι εἰς τὴν νέαν Γουινέαν εὐχαρι- στοῦνται νὰ βάλλωσι φύλλα δένδρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, ὅπερ εἶναι σύμβολον φιλίας καὶ εἰρήνης παρ' αὐτοῖς.

Ἄλλοι τρόποι χαιρετισμοῦ εἶναι μάλλον ἐπαχθεῖς· ἀπαιτεῖται νὰ γυμνασθῇ τις ἀρκετὰ διὰ φανὴ εὐγενῆς εἰς νῆσον τοῦ Πορθμοῦ τῆς Σόνης. Ὁ Χούιμανν λέ- γει ὅτι ἐχαιρετῆθη ἐκεῖ διὰ τοῦ ἐξῆς ἀκόσμου καὶ ἀλ- λοκότου τρόπου· ἐσήκωσαν τὸν ἀριστερόν αὐτοῦ πόδα, καὶ περάσαντες αὐτὸν ἐλαφρὰ διὰ τοῦ δεξιῦ σκέλους ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπόν του. Οἱ τῶν Φιλιππινῶν ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν δεξιὸν ὅμοτον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ χαιρετῶσι διὰ πολλὰ συμπεπλεγμένα θέ- σεως τοῦ σώματος· κυρτώνουσι τὸ σῶμα πολὺ χα- μηλὰ, θέτουσι τὰς χεῖρας εἰς τὰς παρειάς των καὶ ὑ- φώνουσιν εἰς τὸν ἀέρα συγχρόνως τὸν ἓνα πόδα κε- κλιμένον ἔχοντες τὸ γόνυ.

Ὁ Αἰθίοψ λαμβάνει ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἄλλου καὶ δίνει αὐτὸ περὶ τὴν σφύρην αὐτοῦ εἰς τὸν πόνον ὥστε ἀφίνει τὸν φ'λον του ἡμίγυμνον· ἡ συνήθεια

αὕτη λαμβάνει πολλάκις καὶ διαφορετικὰ σχήματα· τινὲς παρουσιάζονται ὅλως διόλου γυμνοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου δὲ θέλουσι νὰ χαιρετήσωσι, διὰ νὰ δείξωσι τὴν ταπεινότητα αὐτῶν καὶ ἀναξιοότητα τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν ἄλλως ἐνώπιόν του. Τοιοῦτος χαιρετισμὸς ἔγεινεν εἰς τὸν Σιρ Ἰωσήφ Βάγκς (Banks) ὅτε τὸν ἐπεσκέφθησαν δύο Ὀταίται Κυρία· ἡ ἀθῶα ἀπλότης των δὲν ἐφάνη βέβαια ἄκοσμος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀριστοτέχνου.

Ἐνίοτε γυμνῶνουν ἐν μόνον μέρος. Οἱ Ἰαπωνοὶ ἐκβάλλουσι ἐν σανδάλιον, οἱ Ἀρβέκανοι ἀποβάλλουσι ὅταν θέλωσι νὰ χαιρετήσωσι τινα καθ' ἑδὼν τὰ σανδάλια των ἀμφοτέρω, κατ' οἶκον δὲ τὰ περιπόδια αὐτῶν. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἐλογίσθη δουλοπρεπὲς τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν κεφαλὴν. Οἱ Μεγιστιάνες τῆς Ἰσπανίας ἀντεποιοῦντο τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιάζωνται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως κεκαλυμμένην ἔχοντες τὴν κεφαλὴν, διὰ νὰ δεικνύωσιν ὅτι δὲν ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸν τόσον, ὅσον τὸ λοιπὸν ἔθνος· οἱ Ἀγγλοὶ ἀποκαλύπτουσι τὴν κεφαλὴν σπανιώτερον τῶν ἄλλων ἔθνων. Παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν κεφαλὴν θεωρεῖται ὡς σημεῖον οἰκειότητος. Οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὰς συναγωγὰς των φοροῦσι τοὺς πῆλους των. Ὅλα τὰ ἔθνη, ὡς καὶ αὐτὰ παρὰ τοῖς ὁποίοις οἱ χαιρετίζοντες γυμνῶσιν τὰ ἰώτα πρὸς τοὺς φίλους των, λέγει ὁ Μονταίγνης, δικαιολογοῦσι τὸν παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει τρόπον τοῦ χαιρετῆν.

Τὰ φιλοπαίγματα γένη των μαύρων μεταχειρίζονται φιλοφρονήσεις γελοῦδεις. Οἱ πλεῖστοι ἐκτείνουσι τὰ δάκτυλα μέχρις οὗ συσπᾶσωσι τὰ ὀστά μετὰ κρότου ὅταν δύο Μονάρχαι μαύρων συναπαντηθῶσιν, ἐνηγκαλίζονται τρίζοντες τρὶς τὸν μεσαῖον δάκτυλον. Τὰ βάρβαρα ἔθνη δεικνύουσι διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ των τὰς διαθέσεις τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Κορμίνης ἤθελον νὰ δείξωσιν ἰδιαιτέρον σημεῖον τιμῆς ἀνοίγουσι φλέβα καὶ προσφέρουσιν εἰς τὸν φίλον των νὰ πῇ τὸ αἷμά των ἐνῶ βέει. Οἱ Φράγκοι ἀπέσπων τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς των καὶ προσέφερον αὐτὰς εἰς τὸν χαιρετίζομενον· ὁ σκλάβος ἔκοπτε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του καὶ προσέφερεν αὐτὰς πρὸς τὸν Κύριον αὐτοῦ.

Αἱ προσωπικαὶ τῶν Κινέζων φιλοφρονήσεις εἶναι πολλὰ ἐπιτετηδευμένα καὶ κανονισμένα· λογαριάζουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν προσκυνησάντων. Κινοῦσι λίαν ἐπιτετηδευμένως καὶ περιπαθῶς τὰς χεῖρας των ἐνῶ πλησιάζουσι μέχρις ἐπαφῆς τὸ στήθος των ὁ εἰς εἰς τὸ τοῦ ἄλλου καὶ κλίνουν ὀλίγον τὰς κεφαλὰς των. Ἐάν θέλωσι νὰ δείξωσι σέβας πρὸς τινα, ὑψώνουσιν ἐνωμένας τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας καὶ ἔπειτα καταβιβάζουσιν αὐτὰς μεχρὶς ἐδάφους κυρτοῦντες τὸ σῶμα. Ὅταν ἐνταμωθῶσι δύο μετὰ μακρὸν χωρισμὸν, γονατίζουν ἀμφοτέροι καὶ κύπτουσι τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν, ἐπαναλαμβάνοντες τοῦτο δις ἢ τρίς. Δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὸν Μονταίγνην ὅστις θεωρεῖ ταῦτα γελοῖα· αὐτὰ γεννῶνται ἐκ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν μαλα-

κότητος· ἀντὶ φυσικῶν πράξεων μεταχειρίζονται τε τεγγυμέναις φιλοφρονήσεις.

Ἐρωτώμενος ὁ Κινέζος πῶς εἶναι ἡ ὑγεία του, ἀποκρίνεται πολὺ καλὰ, χάρις εἰς τὴν ἄρθρον εὐδαιμονίαν σας. Ὅταν θέλωσι νὰ εἰπωσιν εἰς τινα ὅτι φαίνεται καλὰ, λέγουσι, ἡ εὐτυχία εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν σας, ἢ, τὸ ὕψος σας ἀναγγέλλει τὴν εὐδαιμονίαν σας.

Ἄν τις τοῖς προσφέρει χάμμιαν ἐκδούλευσιν, λέγουσι, αἱ εὐχαριστήσεις μου θέλουν εἶναι ἀθάνατοι· ἂν τοὺς ἐπαίνῃ τις ἀποκρίνονται, πῶς θέλω τολμήσει νὰ πείσω ἑμαυτὸν περὶ τῶν λεγομένων σας· ἂν τις γευθῇ μετ' αὐτοῦ, τοῦ λέγουσιν ἐνῶ ἀπέρχεται, δὲν σας ἐπεριποιήθημεν ἄρκετὰ διακεκριμένως. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκθέσῃ τις τοὺς μεταξὺ των ἀποδιδόμενους διαφοροὺς τίτλους.

Παρατηρητέον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀποκρίσεις δρίζονται εἰς τὸ Κινεζικὸν τυπικὸν βιβλίον ἢ τὴν ἀκαδημίαν τῶν φιλοφρονήσεων. Ἐν αὐτῷ ὀρίζονται οἱ ἀριθμοὶ τῶν κλίσεων τῆς κεφαλῆς, τῶν προσκυνήσεων, αἱ ἐκφράσεις τὰς ὁποίας πρέπει νὰ μεταχειρίζονται, αἱ γονυκλίσεις, καὶ πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἐκτελεσται κλίσεις· οἱ χαιρετισμοὶ τοῦ οἰκοδεσπότου ἐνώπιον τοῦ ἐδωλίου ἐνθα θέλει καθίσει ὁ ξένος· διότι χαιρετᾷ αὐτὸ ταπεινότητα καὶ ἐκκονίζει αὐτὸ διὰ τῶν κρασπέδων τοῦ ἱματίου του. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ περὶ οἰκίας εἶναι σηματομενόμενα, ὡς καὶ αὐτὰ αἱ σιωπηλαὶ χειρονομίαι, διὰ τῶν ὁποίων παρακαλεῖται νὰ εἰέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ οἱ μικροτέρας τάξεως ἄνθρωποι εἶναι γεγυμνασμένοι εἰς αὐτὰς τὰς ἀκριβολογίας. Ἀπεσταλμένοι γυμνάζονται αὐτὰ ἐπὶ 40 ἡμέρας πρὶν παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν αὐλήν.

Ὑπάρχει δικαστήριον χαιρετηνύσεων ἢ τελετῶν, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκδίδονται ὁσημέραι ἀθήη θεσπίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Κινέζοι ὑποβάλλουσιν ἑαυτοὺς θρησκευτικῶς.

Παρ' ἡμῖν τὸ νὰ κάθηται τις θεωρεῖται ὡς οἰκειότης καὶ ἀνάπαυσις· τὸ νὰ ἵσταται ὀρθος, σημεῖον σεβασμοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ χώραι ἐν ταῖς ὁποίαις θεωρεῖται ὡς σημεῖον εὐνοίας ὅταν ἡγεμῶν τις ἐπιτρέψῃ, εἰς τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν νὰ τοῦ ὀμιλήσῃ, νὰ μείνῃ ὀρθος· ἄλλως ὀφείλουσιν οἱ παρουσιαζόμενοι ἐνώπιον αὐτῶν νὰ τοὺς ὀμιλῶσι καθήμενοι· ἡ συνήθεια αὕτη ὑπάρχει εἰς δεσποτικὰ κράτη. Ὁ δυνάστης δὲν ὑποφέρει νὰ βλέπῃ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, θέλει νὰ ταπεινόνῃ τὸ σῶμα ὡς καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν.